

Lluïsa Cunillé

Visat núm. 9

(abril 2010)

per Maria-Josep Ragué-Arias

Lluïsa Cunillé és un referent clau, és una autora que, a partir d'unes coordenades que faran néixer una generació teatral, ha adquirit un estil personalíssim que evoluciona i s'enriqueix, tant des del punt de vista textual i dramàtic com des del de la seva temàtica, cada vegada més universal. Més de quaranta estrenes, disset premis, més de quaranta obres publicades en català, moltes de les quals han estat traduïdes a l'espanyol, francès, anglès, alemany i italià. Un gran nombre de les seves obres, també, han estat estrenades a França, Anglaterra, Alemanya i Itàlia. Lluïsa Cunillé és un dels valors més sòlids de la dramàtica catalana contemporània.

Lluïsa Cunillé va néixer a Badalona el 28 d'octubre de 1961. Però el seu currículum teatral no comença fins que, entre el 1990 i el 1993, assisteix als cursos de dramàtica que imparteix José Sanchis Sinisterra a la Sala Beckett de Barcelona. Cunillé serà, en la seva primera etapa, el millor i més fidel exponent de les teories teatrals de Sanchis Sinisterra, a la vegada que el seu teatre tindrà ja una forta personalitat que evolucionarà cap a una important maduresa.

El seu nom apareix públicament per primera vegada l'any 1991, quan se li concedeix un accésit al Premi Ignasi Iglésias per la seva obra *Berna*. Ben aviat, el 1992, obtindrà el Premi Calderón de la Barca amb *Rodeo*, obra que la companyia de José Sanchis va estrenar el mateix any al Mercat de les Flors de Barcelona, i que va provocar reaccions diverses davant la sorpresa d'un llenguatge teatral críptic, manipulatiu, controlat i mesurat. Un llenguatge que podria semblar buit, però, de fet, es tracta d'un llenguatge d'una gran solidesa.

Els personatges de Cunillé no tenen nom, són sovint arquetips de situacions comunes a molts éssers del nostre ara i aquí. Un espai i un temps també indeterminats que ens parlen del nostre món, de la nostra difícil manera de viure.

Una estructura fragmentada, uns espais indeterminats, indefinits, un temps intemporal, abstracte, un subtext molt més ric que el text. L'anonimat, la soledat, la impossible recerca de la identitat, la incomunicació, un llenguatge ple d'ambigüitat i un cert sentit de la màgia, serien els trets del seu primer teatre que va fructificar amb *Libración* (1993). Una trobada conjuntural i repetida de dues dones procedents de dos mons diferents, però amb la constant d'una trobada que es repeteix, una tendresa hermètica i un objecte simbòlic: un balancí que altera el seu moviment cada nit a les dotze. Metàfora d'un destí que canvia, i al qual ens dirigim tot i sabent que ens destruirà. Lluïsa Cunillé es va convertir, aleshores, en una autora de culte.

Podem assenyalar etapes, moments d'una evolució que mostren algunes de les seves obres. *Libración* va ser el punt culminant de la seva primera etapa. Després hi va haver una important evolució a *La venda* (1999) —espai buit d'un pis en venda on conflueixen tres éssers solitaris— i, més tard, a *Passatge Gutenberg* (2000), hi trobem la gran metàfora sobre la paraula, l'escriptura, la mort i, també, l'amor.

Hi ha en Cunillé una trajectòria que, partint de l'articulació formal del text, dels diàlegs fragmentats, els silencis i els personatges anodins, a *Passatge Gutenberg* ens fa sentir ja una solitud, un amor i una mort que ens són propers. I sense cap canvi bruscat, la seva trajectòria té una envejable solidesa que omple de sentit i de força la polisèmia de les seves obres.

Quan arribem a *Barcelona, mapa d'ombres* (2005) no podem deixar d'aplaudir un treball tan admirable. Aquí, l'autora fa el pas cap a un teatre que ja no és minoritari, un teatre que desvetlla un conflicte humà molt entenedor per a tothom. Dos vells amenaçats per la mort que s'acosta i, alhora, la problemàtica de les persones a qui la parella de vells ha llogat una habitació, fan d'aquests personatges éssers de carn i ossos. Tots ells arrelats a la geografia urbana de Barcelona, a l'absurd del nostre món, capaç d'unificar-ho tot, de destruir-ho tot, fins als secrets més íntims que som incapaços de desvetllar. Cunillé, en una actitud aparentment allunyada de qualsevol opció política, al final de l'obra, ens mostra la ciutat de Barcelona com a teló de fons, mentre el pare, que és a prop de la mort, escolta un discurs feixista del final de la Guerra Civil.

Aquest aspecte polític, també, creix en les peces següents. En una evolució sempre positiva, trobem una de les seves obres més recents i, sens dubte, la millor: *Après moi, le déluge* (2007). El títol fa referència a Mobutu que, quan va deixar el Congo, va dir: «Après moi, le déluge»; quan el marit de la protagonista de l'obra la va abandonar, va dir el mateix. L'obra gira entorn de la solidaritat i l'explotació, de com es desvetlla la riquesa natural del país en contrast amb la misèria dels seus habitants i es posen de relleu les diferències entre Àfrica i Europa. Tot passa en un hotel de Kinshasa. Els protagonistes són tres, però només hi ha dos actors: un home europeu que vol negociar amb el koltan i una intèrpret també europea, però que viu a l'hotel des de fa anys, i a qui sembla no importar-li res. A l'interior d'aquests personatges, d'altres personatges viuen, entorn del públic o del lector. L'obra presenta la profunditat de l'enfrontament occidental-africà. És un gran text dramàtic, el millor, segurament, de Cunillé.

L'any 2008, Cunillé va estrenar *El bordell*. Es tracta d'una farsa àcida sobre l'interior d'un bordell, que van comprar tres homes de diferents posicions polítiques després del 23-F, els quals veiem al cap de vint-i-cinc anys. És un text que mostra la decadència absoluta d'un microcosmos representatiu d'un sector de població que, en aquells moments, encara no havia evolucionat cap a la democràcia del país. Aquesta és l'estrena número quaranta de l'autora; *Rodeo*, de 1992, va ser la primera.

Lluïsa Cunillé forma part de la generació catalana que s'inicià l'any 1989 amb Sergi Belbel, però el seu estil serà sempre personalíssim, l'evolució del seu teatre tindrà una absoluta coherència i un importantíssim rigor. És una autora prolífica, seriosa, treballadora, que, aparentment, no deixa d'escriure mai. Cunillé ha sabut crear un estil propi que ha fet una evolució positiva i coherent, sense trair cap de les seves constants. Ha deixat de ser una autora de culte, com ho era en les seves primeres obres, per apropar-se a tots els públics. Les seves obres són patrimoni del teatre català contemporani.